

FRITJOF
SAHLSTRÖM

LEENA
SAHLSTRÖM

Kutsumaton vieras

Kun syöpä tuli taloon

FRITJOF SAHLSTRÖM

LEENA SAHLSTRÖM

Kutsumaton vieras

Kun syöpä tuli taloon

Suomentanut
Anu Heino

TAMMI

HELSINKI

Ruotsinkielinen alkuteos: *Cancerbrev – Om att leva med och dö av cancer*
(Förlaget M, Helsingfors, 2021)

© Fritjof Sahlström & Leena Sahlström 2021

Suomenkielinen laitos © Anu Heino ja Tammi 2022

Tammi on osa Werner Söderström osakeyhtiötä

ISBN 978-952-04-3523-3

Painettu EU:ssa

Diagnosi 9

2014 15

2015 31

2016 47

2017 63

2018 125

2019 265

Epilogi 283

*He matkasivat tansseista tansseihin
koko valoisan vuodenajan,
kaksi rakastavaista,
festivaaleilta festivaaleille,
häistä häihin.
Heidän omansa oli jo
merkitty almanakkaan.
He olivat niin onnellisia
kuin vain noidista voi tulla.*

LARS HULDÉN

(SUOM. PENTTI SAARITSA, 2005, TEOKSESSA LARS
HULDÉN: *Erään marjamatkan seikkaperäinen kuvaus – Runosatoa
viideltä vuosikymmeneltä*)

Diagnoosi

Kari Rydman: *Niin kaunis on maa*

Vuoden 2014 kesällä aloin tosissani epäillä, että jokin oli vialla. Vasen jalkani temppuili. Maalla mäen kiipeäminen tuntui työläältä. Veneeseen hyppääminen ja sieltä pois kapuaminen oli hankalaa, sillä tuntui ettei jalka kestänyt ja että se menisi alta. Muistan heränneeni keskellä yötä maalla siihen, että jalkaa särki. Makasin sängyssä ja murehdin, sillä niinhän sitä tekee herätessään kesken unien. Mitä jos minulla on borrelioosi? Se tuntui järkeenkäyvältä selitykseltä. Kipuhan tuntui sekä polvessa että lonkassa ja aina välillä jalkaterässä asti. Jokin joka tapauksessa oli vialla.

Elokuu ja paluu kouluun ja töihin. Pyöräilen tavalliseen tapaan töihin. Viikkoa aiemmin olen käynyt työterveyshuollossa. Sain särkylääkettä ja ulkoiseen käyttöön tarkoitettua voidetta kivun lievittämiseksi. Kotimatalla en enää jaksa pyöräillä ylämäkeä. Minun on käveltävä. Fritjof pakottaa minut ottamaan uudelleen yhteyttä työterveyshuoltoon. Saan lähetteen magneettikuvaukseen. Vielä kuvausamuna epäroin, menenkö ollenkaan. Tutkimus on kallis, ja jalka tuntuu taas paremmalta. Ehkä se on vain tulehdus, joka on jo alkanut parantua?

Jokainen magneettikuvauksessa käynyt tietää, että se kestää aikansa. Makaan laitteessa ja kuuntelen valitsemaani klassista musiikkia. Sitten lasin takana näky

liikettä. Lääkäri tulee sisään ja kertoo laittavansa kanyylin varjoainetta varten. Jotta nähdään paremmin. Ilahdun. He ovat löytäneet jotakin. Selitys on löytynyt. En ehkä olekaan luulosairas.

Jälkeenpäin tapaan odotushuoneessa miespuolisen sairaanhoitajan. Maksan, mutta uteliaana tiedustelen, mitä he ovat löytäneet. Sillä ymmärsin heidän huomanneen jotakin. Hän vastaa välttelevästi, pyytää minua odottamaan. Mene vain sisään, lääkäri ottaa vastaan saman tien. Astun lääkärin vastaanottohuoneeseen, joka näyttää enemmänkin toimistolta. Huoneessa on melko pimeää. Istun tuolille ilmeisesti harvoin käytetyn tutkimuspöydän viereen.

Sinulla on kasvain, lääkäri sanoo vakavana. En käsitä mistä hän puhuu. Kasvain, kasvain, kasvain. Luulen lääkärin toistavan sanan neljä kertaa ennen kuin ymmärrän mitä hän sanoo. En muista keskustelusta enempää. Kysyn, voinko nähdä sen. Menemme tietokoneen näyttöjen täyttämään kellarikerrokseen. Lääkäri osoittaa. ”Tässä on yksi ja tässä toinen.” Ne näkyvät selvästi. Pingispallon kokoisia. ”Näiden lisäksi nämä pienet pisteet ovat myös epäilyttäviä.” Olen nähnyt tarpeeksi. En ole luulosairas.

Kävelen kohti metroasemaa. Itken. Soitan ja soitan, mutta mieheni ei vastaa. Suutun. Miksei hän vastaa, kun tarvitsen häntä kaikkein eniten? Itken kotona. Minulla on kasvain, selitän lapsille, jotka ovat jo kotona. Albert, joka samana päivänä täyttää 11 vuotta, kysyy: ”Äiti, mikä on kasvain?”

Hannu jää eläkkeelle. Minun on määrä pitää puhe, ja olen laittanut puhelimen äänettömälle. Kädessäni on aiemmin päivällä Akateemisesta kirjakaupasta ostamani kirjasarja, Cormac McCarthyn *Rajatrilogia*. Puhun puheessani rajoista. Kaikki sujuu hienosti, pidän Hannusta, pidän valitsemastani läksiäislahjasta ja pidän työstäni Siltavuorenpenkereellä. Maljat juotuamme ja kakun syötyämme otan puhelimeni esiin ja näen, että Leena on soittanut monta kertaa ja lähettänyt viestejä.

Ensimmäiseksi ajattelen: kuinka vaikeaa nyt voi olla löytää häälahjaa Casperille ja Ninnille, jotka ovat menossa naimisiin? Olemme yrittäneet keksiä hyvää lahjaa jo jonkin aikaa. Tänään Leenan oli tarkoitus käydä katsomassa eräästä Töölössä sijaitsevasta liikkeestä kotimatkallaan polven magneettikuvauksesta. Joskus hän tekee pienistä asioista tarpeettoman suuria. Mutta kun soitan ja hän vastaa, kuulen paljon suuremman uutisen.

En muista mitään pyörämatkasta kotiin enkä Albertin syntymäpäiväjuhlien vietosta. Sen kumminkin muistan, että istuin sinä iltana Helsingin tuomiokirkossa kuuntelemassa Cantores Minores -kuoron jäähyväiskonserttia. Meidän Albertimme seisoo kuoron keskellä. Seuraavana päivänä kuoro lähtee Euroopan kiertueelle. Hän laulaa elämästä ja kuolemasta, korkealta ja puhtaasti, kyynelten vierieissä hänen syntymäpäiväsankarin poskiaa pitkin ikuisuudelta tuntuvien minuuttien ajan.

2014

Toivo Kuula: *Sanaton laulu*

Tom Petty: *Free Fallin'*

Hello Saferide: *I Wonder Who Is Like This One*

Hello Saferide: *Anna*

Kymmenen päivää myöhemmin. Olen pyöräillyt Töölön sairaalaan ja tapaan Leenan aulassa. Hän juo suuren lasillisen vettä ennen tietokonekerroskuvausta, jonka pitäisi tuoda lisää vastauksia. Hänet kuvataan. Odotamme. On perjantai-iltapäivä, ja nukkavierulla käytävällä ohikulkeva henkilökunta puhuu jo viikonloppusuunnitelmistaan. Ulkona on edelleen kesä.

Ovi aukeaa, ja istuudumme. Lääkäri kääntää katseensa tietokoneesta. ”Kyllä täällä on juttuja”, hän sanoo. Hän on asiallinen ja empaattinen ja kuuntelee meitä, mutta hänen kerrottuaan lääketieteellisen diagnoosin hänen ja hänen osastonsa resurssit ovat siinä. Kirjaimellisesti. Osastolla ei ole edes huonetta, jossa voisimme istua vähän aikaa ja vetää henkeä.

Tiedustelemme, onko olemassa tukihenkilöä, jonka kanssa voisimme keskustella ennen kuin menemme kotiin ja kerromme Ellenille ja Annille. Lääkäri soittaa pari puhelua. Sairaalasta ei löydy ketään, mutta hän ottaa yhteyttä kaupungin sosiaaliviraston kriisipäivystykseen. Lääkärin henkilökunta soittaa ja varaa meille ajan heidän Kalliossa sijaitsevalle vastaanotolleen.

Ajamme Hakaniementorille. Pysäköimme auton ja menemme hissillä kuudenteen kerrokseen. Tapaamme kriisityöntekijät. Saamme puhua heidän kanssaan, kun-

nes tunnemme selviävämme tulevasta. Menemme hissillä alas, istumme autoon ja ajamme kotiin.

Sairauteni osoittautuu paljon pahemmaksi kuin muutama kasvain lonkkaluussa.

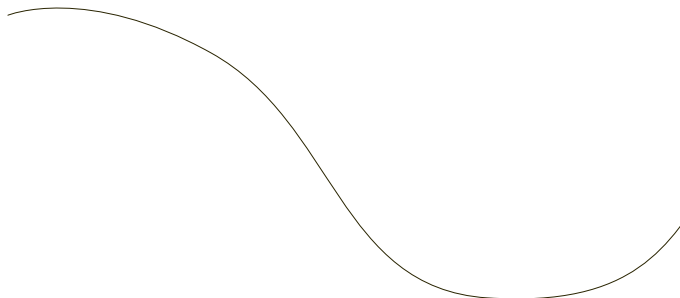
Saan tarkan munuaissyöpädiagnoosin muutamaa viikkoa myöhemmin, Annin 14-vuotissyntymäpäivänä. Sain lähetteen, ja minulle annettiin aika ortopedian osastolle. Kehoni kuvattiin ja ortopedi ilmoitti, että he olivat löytäneet ”yhtä ja toista”. Tietokonekerroskuvauksen jälkeen selvisi, ettei kyseessä ollut vain pari kasvainta lantiossa, vaan periaatteessa koko vatsaonteloni oli täynnä suuria munuaissyövän aiheuttamia kasvaimia ja syöpä oli levinnyt myös maksaan, keuhkoihin, imusolmukkeisiin ja palleaan. Ortopedin mukaan mitään ei ollut tehtävissä. Ei yhtikäs mitään.

Seisoimme järkyttyneinä sairaalan käytävällä, ortopedin huoneen ulkopuolella. 11-vuotias Albert, 15-vuotias Ellen ja Anni olivat kotona, emmekä tunteneet olevamme tarpeeksi vahvoja palaamaan suoraan heidän luokseen. Lopulta sairaanhoitaja löysi puhelinnumeron sosiaalityötoimen kriisipäivystykseen, jossa voitiin ottaa meidät vastaan saman tien. Sosiaalityöntekijät ojensivat meille nenäliinoja, kuuntelivat ja esittivät varovaisia kysymyksiä, kunnes olimme tarpeeksi vahvoja lähteäksemme kotiin ja kohtaamaan lapset.

Rakastan lasteni tapaamista. Tunnistan heidät kadulla jo kaukaa, tiedän, kuinka he kävelevät ja miten he ovat pukeutuneet. On mukava saada puhelimeen viesti, joka ei voi olla keneltäkään muulta kuin heiltä. Mutta kun istuudun autoon ja ajan lentokentälle kuoron kiertuematkalta palaavaa Albertia vastaan, en tunne pelkästään odotusta. Samaan aikaan kun kuoro on laulanut Bachia ja vaeltanut Keski-Euroopan vuorilla, muu perhe on joutunut vastaanottamaan magneettikuvauksen ensimmäisten epävarmojen tietojen jälkeen tietokonekerroskuvauksen antaman selvän tuomion. Albert ei tiedä lopullisesta diagnoosista mitään. Vielä. Ajaessani Sörnäisistä Tuusulanväylälle kertaan mielessäni, miten kerron asiasta hänelle.

Odotan toisten vanhempien kanssa kakkosterminaalissa. En juurikaan puhu muiden kanssa. Väsyneen mutta tyytyväisen näköisiä poikia valuu tuloaulaan halattaviksi. Tuolta Albert tulee, ja suuntaamme pysäköintialueelle. Oliko hyvä reissu? Oliko kivaa? Missä meni parhaiten? Oletko nukkunut? Saan lyhyitä vastauksia.

Moottoritiellä saan sanottua asiani. Ulkona on pimeää ja autossa hiljaista. Asiat ovat aika huonosti. Ne ovat

niin kuin ne ovat. Albert sanoo myöhemmin, että tästä eteenpäin joka kerta, kun haen hänet jostakin, myöhään illalla konserttien tai harjoitusten jälkeen, ja vedän autossa syvään henkeä, hän epäilee huonoja uutisia.

Viikot ovat yhtä sumua. Leenan vanhemmat ovat luonamme suurimman osan ajasta. Moni muukin käy. En ymmärrä, mitä on tapahtunut ja tapahtuu. Makaan yöllä sängyssä Leenan vieressä ja kuuntelen. Toivon, että hän nukahtaisi. Odotan hänen unensa ääntä. Toivon, että se jatkuisi. Kuulostelen itkua, joka tulee unen tilalle.

Suuret huolet vaativat suuret korvat. Varaan ajan psykologille.

Hänen nimensä on Elina. Istun hänen vastaanotollaan pyöräilyvaatteet päällä ja puhun tunteistani suomeksi. Hän ehdottaa, että kirjoittaisin päiväkirjaa. Laitan tyhjän muistikirjan odottamaan sängyn viereen. En kirjoita siihen koskaan mitään. Mutta lähtiessäni askeleeni on vähän kevyempi, pyöräilykenkien klossien kolina kaikuu käytävällä.

Terveydenhoitopalveluiden tuottajien, potilaiden ja osastojen välinen kommunikaatio on uskomattoman huonoa. Lähetteitä ja röntgenkuvia ei lähetetä eteenpäin, odotusajat ovat pitkät, eikä osastoilla ja yksiköillä ole tietoa siitä, mitä toinen tekee ja osaa. Jotta saamme asioita eteenpäin, joudumme soittamaan ja tarkistamaan kaiken kahdesti, inttämään, kunnes saamme suoran numeron jonnekin, ja kerran jopa istumaan autoon ja toimittamaan väärään paikkaan päätyneet röntgenkuvat itse oikeaan osoitteeseen.

Diagnoosin jälkeisenä ja hoidon aloittamisen välisenä aikana olemme tavanneet monia erittäin osaavia ihmisiä. Olemme kohdanneet myös väsynttä kyynisyyttä, kuten sen puhelinvaihteenhoitajan, joka tokaisee: ”Ei auta – vaikka kuolisitte ensi viikolla, teidän on soitettava huomenna ajanvaraukseen.”

Puhelu tuo kaikista esiin kaikkein huonoimmat puolet. Tai ehkä emme ole vain ymmärtäneet jotakin. Ehkä meidän pitäisi soittaa jonnekin. Ehkä meidän pitäisi lähettää sähköpostia jollekulle. Ehkä meidän olisi pitänyt ottaa yksityinen vakuutus. Tietääkö joku? Vaikuttaa siltä, ettei tiedä. Ei auta kuin huutaa kovempaa. Kaikkein pahinta on, että hoitohenkilökunta vaikuttaa olevan samaa mieltä.

Odotus tuntuu pitkältä. Mutta yhtäkkiä eräänä päivänä munuaiskirurgi soittaa. Muistan hänen tiedustelleen, olenko hoikka, sillä röntgenkuvien perusteella näyttää siltä. Hieno juttu, sillä se helpottaa leikkausta. Sillä he ovat päättäneet, että minut leikataan kaikesta huolimatta.

Leikkaukseen valmistaudutaan huolellisesti. Sen arvioidaan kestävän koko päivän, ja siihen osallistuu kokonainen ryhmä huippuasiantuntijoita.

Ennen suurta leikkausta minut tutkitaan päästä varpaisiin. Munuaiskirurgi, verisuonikirurgi, anestesia lääkäri ja apulaisosastonhoitaja pyörittelevät röntgenkuviani tietokoneen näytöllä. En edes tiennyt, että on olemassa verisuonikirurgiaan erikoistuneita lääkäreitä. Röntgen-

kuvia on monenlaisia; mustat, valkoiset ja harmaan eri sävyiset kuvat pyörivät näytöllä.

Leikkauksen tarkoituksena on poistaa suuren kasvaimen valtaama munuaiseni. Kasvaimen suuren koon takia on hankala nähdä mihin ja miten se on kiinnittynyt, huolimatta kaikista mahdollisista eri kuvakulmista. Jalkani ultrataan varmuuden vuoksi ja tarkistetaan, löytyykö sieltä kaiken varalta varaverisuonia. ”Jos kasvain on levinnyt aorttaan, laitamme sinne proteesin”, verisuonikirurgi toteaa. Säpsähdän, sillä on vaikea uskoa heidän puhuvan minun kehostani.

Kaiken tämän keskellä tunnen oloni terveeksi. En ole tippaakaan sairas. On vaikea käsittää, että he tutkivat juuri minun kehoani läpikotaisin. Että olen sairas. Että syöpähirviö on tunkeutunut minuun.

Leikkaus sujui lopulta sekä nopeammin että paremmin kuin etukäteen pelättiin. Plop, hirviö kuulemma sanoi päästäessään irti.

Ajan Leenan aamulla Meilahteen. Olen erittäin hermostunut, mutta hän on rauhallinen. Sairaala merkitsee hänelle turvaa. Hän kasvoi sellaisen lähellä Kristiinankaupungissa. Hänet otetaan sisään kello kahdeksan. Vaatteiden vaihto. Ensimmäinen rauhoittava lääke. Sitten hänet viedään pois. Nostan polkupyörän autosta ja pyöräilen töihin. Minulla on opetusta kello 9.15 eteenpäin. Seison yliopiston luentosalissa kahdeksankymmenen opiskelijan edessä ja puhun tutkimusmetodeista. Pidän puhelinta sil-

mällä. Se ei soi. Leikkauksen on arvioitu kestävän viidestä kahdeksaan tuntia. Voin pahoin, sillä olen niin hermostunut. Kello kahdelta en ole vielääkään kuullut mitään, joten soitan osastolle. Sieltä kerrotaan, että kaikki on mennyt paljon paremmin kuin odotettiin. Leikkaus oli ohi parissa tunnissa. He vain unohtivat ilmoittaa. Soitan Leenalle. Hän sopertaa epäselvästi mutta kuulostaa tyytyväiseltä. Pyöräilen sairaalaan.

Leena on täynnä kanyyleja, ja hän on tokkurainen nukutuksen jäljiltä. Hänen nukkuessaan käyn juomassa kupin kahvia kahvilassa. Hänet leikkannut kirurgi on myös siellä. Tervehdin ja sanon, että leikkaus meni ilmeisesti hyvin. Jep, kirurgi vastaa, se lähti yhtenä möykkynä, ja näyttää käsillään. Yritän olla asiaankuuluvan vaikuttunut.

On niin tärkeää, että ympärillä on ihmisiä. Väittäisin se olevan jopa kaikkein tärkeintä.

Herään nukutuksesta jättiläismäinen kanyyli sydänvaltimossa. Myöhemmin samana yönä herään uudelleen yhden hengen huoneessa. Ensimmäinen yöni suuren leikkauksen jälkeen. Olen yksin pienessä sairaalahuoneessa. Siellä ei ole muita. On pimeää, ja tajuan, että on yö. En oikeastaan muista, oliko minulla kipuja vai ei. Muistan kuitenkin, etten halunnut olla yksin.

Soitan sairaanhoitajaa, joka ilmestyy huoneeseen. Hän kysyy, mitä haluan. Ehkä jotain kipuun? Olen edelleen sekava pitkästä nukutuksesta ja kaikesta leikkauksen jälkeen saamastani kivunlievityksestä. Haluan vain, että

joku istuisi vieressäni. Haluan, että sairaanhoitaja jäisi huoneeseen kanssani, kunnes olen nukahtanut uudelleen. Kunnes on päivä ja taas valoisampaa. En tunne itseäni ylen rehvakkaaksi juuri nyt. En luultavasti onnistu ilmaisemaan toivettani kovinkaan hyvin. Muistan hänen menneen menojaan, ja jään makaamaan sänkyyn. Yksin hienossa sairaalahuoneessa, jonka ikkunasta on mieletön näköala. Mutta ulkona on pimeää, enkä näe maisemaa.

Seuraavalla viikolla minulla on seuraa sairaalassa. Ympärilläni on kovaan ääneen kuorsaavia ihmisiä, mutta ennen kaikkea omia ihmisiäni, perhe ja ystäviä. Ellen istuu sängyn vieressä ja lukee, kun herään. Siskoni valvoo kanssani koko yön. He ovat siellä. Koko ajan. Vain minun vuokseni.

Leena siirretään ambulanssilla Meilahdesta Peijaksen sairaalaan Vantaalle. Minä menen pyörällä. Se on kauempana kuin luulinkaan, pyöräilen kaupunginosien läpi, joiden nimet olen kuullut, mutta joissa en ole koskaan käynyt. Rumien talojen ja harmaanruskeiden pysäköintialueiden ohi. Poljen epätoivoisesti kohti jotakin, jonne en halua edes päästä. Tikkurilan jälkeen tulee Koivukylä ja sitten Peijas. Jaettu huone. Joustamaton henkilökunta. Leena melkein pyörtyy yrittäessään mennä vessaan. Ei pysty syömään. Jaksaa tuskin kävellä osaston ympäri.

Leenan sisko Annika harhailee aamunkoitteessa itkien huoltotunneleissa. Nauramme sille jälkeenpäin. Mutta silloin ketään ei naurattanut. Vantaan maanalaiset käy-

tävät ovat loputtoman pitkiä. Sitten Leena saa oman huoneen ja siskot saavat nukkua siellä yhdessä. Pyöräilen sairaalaan vielä kerran kotoa Laajasalosta Ellenin kanssa, Viikin hanhiparvien läpi. Leena on hengessä mukana.

Haen hänet reilun viikon kuluttua kotiin. Ajamme Herttoniemen apteekin kautta. Ostamme apteekista lääkkeitä, jotka voisimme myydä huumeina heti apteekin vieressä olevalla metroasemalla. En ymmärrä, mitä olemme tekemässä. Mutta olen onnellinen saadessani Leenan kotiin.

Kutsumaton vieras on tositarina syövästä, rakkaudesta, vanhemmuudesta ja menetyksestä. Leena ja Fritjof elävät elämänsä parasta aikaa, mutta varkain heidän perheeseensä on pesiytynyt uusi jäsen: hirviö nimeltään syöpä. Munuaissyöpä on levinnyt Leenan lonkkaan, maksaan ja imusolmukkeisiin.

Kutsumaton vieras vie lukijan keskelle Sahlströmin perheen arkea: vuoroin syöpäklinikalle, vuoroin ystävien, harrastusten, matkojen ja työn pariin. Elämään, jossa vuorottelevat ilo, ahdistus ja pahoinvointi. Sekä Leenan että Fritjofin selviytymiskeinoksi muodostuu kirjoittaminen. Leena kirjoittaa Passligblogia ja Fritjof kolumneja Hufvudstadsbladetiin. Kirja kuvailee tapahtumaketjun alusta loppuun. Se alkaa, kun sairaus vasta ilmoittelee itsestään, ja päättyy viisi vuotta myöhemmin, kun Leena nukkuu pois.

www.tammi.fi

99.1

ISBN 978-952-04-3523-3